

Temat: II Rzeczpospolita na arenie międzynarodowej.

I. Sytuacja międzynarodowa Polski - walka o granice

1. Stosunki polityczne z najbliższymi sąsiadami:

- konflikt o Wielkopolskę, Śląsk i Pomorze Gdańskie z Niemcami

Decyzją państw obradujących w Wersalu, Polsce przyznano prawie całą Wielkopolskę, Ziemię Chełmińską, Pomorze, bez Wolnego Miasta Gdańsk. Wolne Miasto Gdańsk decyzją zwycięskich mocarstw miało należeć do polskiego obszaru celnego, Polska uzyskała również przywilej posiadania wojskowej placówki tranzytowej na Westerplatte, 28 czerwca 1919 roku. Na Górnym Śląsku, Mazurach i Warmii przeprowadzono plebiscyty z wynikiem niekorzystnym dla Polski. Wspomnieć należy o powstaniu wielkopolskim i 3 powstaniach śląskich, które miały wpływ na ostateczne postanowienia Rady Narodów.

- konflikt ze Związkiem Radzieckim o Kresy Wschodnie

Przedmiotem konfliktu polsko – ukraińskiego była Małopolska Wschodnia, Wołyń, Podole. Walki polsko – ukraińskie o sporne terytoria rozpoczęły się w nocy z 31 października na 1 listopada 1918 roku. Sukcesem było utrzymanie tych terenów przy Polsce ze względu na dość znaczny odsetek ludności, jaki stanowili Ukraińcy. Bohaterstwem wykazali się mieszkańcy Lwowa, którzy zaciekle bronili miasta, do chwili, gdy pułkownik Michał Karaszewicz Tokarzewski wspomógł swym wojskiem obrońców miasta; młodzi uczestnicy walk zyskali miano **Orląt Lwowskich**. Należy tutaj również podkreślić sukcesy wojsk polskich na Wołyniu w lutym i marcu 1919 roku (zwycięskie walki zgrupowania mjr Leopolda Lisa – Kuli). Po włączeniu się o działań wojennych armii gen. Hallera Polacy doszli do linii rzeki Zbrucz w okresie maj – lipiec 1919 roku. W obliczu wspólnego zagrożenia ze strony bolszewików Polska i Ukraińska Republika Ludowa zawarły sojusz polityczno – **wojskowy ustalając wspólną granicę na rzekach Zbrucz i Horyń 21 kwietnia 1920**

- ustalenie granicy wschodniej

Wojna polsko – bolszewicka nie zakończyła się tak jak to było planowane. Nie udało się stworzyć niepodległych państw Ukraińskiego i Białoruskiego jak planował obóz związany z Piłsudskim. Sukcesem było przetrwanie Polski najechanej przez komunistycznego agresora. Pomimo podejścia Armii Czerwonej pod Warszawę i braku oparcia w mocarstwach zachodnich udało się pokonać najeżdżcę, a także powiększyć rozmiar II Rzeczpospolitej, wychodząc poza tzw. linię Curzona. Traktat ryski zagwarantował polskie prawa do wschodnich terenów.

O wyniku wojny polsko – radzieckiej zdecydowała ostatecznie bitwa warszawska rozgrywana między Włocławkiem rzeką Wieprz w dniach 13 – 25 sierpnia 1920 roku (decydujące uderzenie grupy manewrowej pod dowództwem J. Piłsudskiego). Bitwa nad Niemnem była kolejnym sukcesem wojska polskiego przesądzającym o zwycięstwie w całej wojnie 20 – 29 września 1920 roku. Rozejm i rokowania pokojowe miały miejsce w październiku 1920 roku. **Ostatecznym rozstrzygnięciem był traktat w Rydze z 18 marca 1921 roku, który ustalił granicę polsko – radziecką na linii Dzisna – Dokszyce – Słucz – Ostróg – Zbrucz.**

- konflikt z Czechosłowacją o Zaolzie

Listopad 1918 r. polska Rada Narodowa i czeski Narodni Vybor podpisały układ o podziale obszaru, granicy etnicznej. 23 stycznia 1919 r. wojska czechosłowackie, łamiąc porozumienie, wkroczyły na Śląsk Cieszyński, za rzekę Olzę, dochodząc aż pod Skoczów. Zatrzymała je ludność. Siły czechosłowackie wycofały się umacniając się wzdłuż rzeki Olzy. 27.09.1919 r. Rada Najwyższa przeprowadziła plebiscyt na Śląsku Cieszyńskim. **28.07.1920 r. Rada Ambasadorów przyznała Czechosłowacji Zaolzie, Spisz i Orawę.**

2. Układy sojusznicze

❖ polsko-francuski układ sojuszniczy (1921 r.)

W lutym 1921 r. w Paryżu doszło do podpisania polsko-francuskiej deklaracji o przyjaźni i układu politycznego wraz z konwencją wojskową, zgodnie z którą państwa zobowiązywały się do udzielenia pomocy w razie napaści Niemiec na którąś ze stron

❖ układ sojuszniczy z Rumunią (1921 r.)

Traktaty podpisane przez Polskę i Rumunię w dwudziestoleciu międzywojennym, m.in.:

3 marca 1921 – układ o wzajemnej pomocy w razie sowieckiej agresji (zobowiązują się wspomagać się wzajemnie na wypadek gdyby jedna z nich została zaatakowana, bez dania powodu ze swej strony, na swych obecnych granicach wschodnich) i dwa traktaty przymierza z **26 marca 1926 r.** i **15 stycznia 1931 r.**, w których strony zobowiązane zostały do wzajemnej obrony przed wszelką napaścią z zewnątrz. Porozumienie powiązane z odpowiednimi artykułami Paktu Ligi Narodów. Za twórcę pierwszej konwencji polsko-rumuńskiej z 1921 r. uważa się gen. Tadeusza Rozwadowskiego, który negocjował jej kształt podczas spotkań z delegacją rumuńską w Bukareszcie i Warszawie w 1920 r.

❖ konkordat ze Stolicą Apostolską (1925 r.)

Traktat międzynarodowy zawarty między Stolicą Apostolską i Rzeczpospolitą **Polską zawarty 27 marca 1925 roku** regulujący stosunki między władzą świecką a kościelną. Misja dyplomatyczna nuncjusza apostolskiego w Polsce obejmowała również Wolne Miasto Gdańsk. W artykule pierwszym zagwarantowano Kościołowi katolickiemu w Polsce „swobodne wykonywanie jego władzy duchownej, jak również swobodną administrację i zarząd sprawami majątkowymi zgodnie z prawami boskimi i prawem kanonicznym”. Kościół katolicki uzyskał niemal całkowitą swobodę w obsadzie i nominacjach godności kościelnych – tylko w nielicznych przypadkach państwo miało prawo weta.

Nie było w konkordacie – w odróżnieniu od większości umów Stolicy Apostolskiej z innymi państwami – klauzuli stwierdzającej wyraźnie, że uprawnienia Kościoła nie mogą stać w sprzeczności z porządkiem prawnym państwa polskiego. Katolickie duchowieństwo uzyskało całkowitą i niczym nieograniczoną swobodę w komunikowaniu się z kościelnym zwierzchnictwem, w tym również oczywiście ze Stolicą Apostolską.

3. Wpływ niemiecko-radzieckiego układu w Rapallo (1922 r.) na międzynarodowe położenie Polski

Układ w Rapallo – umowa międzynarodowa zawarta **16 kwietnia 1922 pomiędzy Rzeszą Niemiecką a RFSRR we włoskim mieście Rapallo**. Układ podpisali: Geоргij Cziczeryn, ówczesny komisarz spraw zagranicznych RFSRR i Walther Rathenau, minister spraw zagranicznych Niemiec.

Układ został podpisany w trakcie trwania światowej konferencji gospodarczej w Genui (10 kwietnia – 19 maja), na której próbowano włączyć Rosję Sowiecką w obieg światowej gospodarki. Doszło wtedy do nawiązania stosunków dyplomatycznych i przerwania izolacji Rosji Sowieckiej na arenie światowej. Układ został zawarty z inicjatywy sowieckiej nieoczekiwanie dla innych uczestników konferencji w Genui 16 kwietnia 1922 roku.

Najważniejszymi postanowieniami traktatu były:

- wzajemna rezygnacja z jakichkolwiek roszczeń z tytułu poniesionych kosztów wojennych i odszkodowań wojennych z okresu 1914–1918 i powojennego;
- uregulowanie prawne wszystkich kontrowersji wynikających z okresu I wojny światowej;
- przywrócenie dyplomatycznych i konsularnych stosunków między Rzeszą Niemiecką i **R**osyjską **F**ederacyjną **S**ocjalistyczną **R**epubliką **R**ad.

4. Wpływ traktatu w Locarno (1925 r.) na międzynarodowe położenie Polski

Zwany też traktatem locarneńskim lub układem w Locarno – został zawarty 16 października 1925 roku w szwajcarskiej miejscowości Locarno. Traktat, a właściwie kilka odrębnych układów, był podsumowaniem międzynarodowej konferencji rozpoczętej 5 października 1925 r., zwołanej z inicjatywy Niemiec.

Układy locarneńskie podpisano definitywnie w Londynie 1 grudnia 1925 roku, ratyfikowano w następnym roku (złożenie dokumentów ratyfikacyjnych w Sekretariacie Ligi Narodów w Genewie 14 września 1926 r.

Francja, Belgia, Wielka Brytania i Włochy podpisały z Niemcami tzw. pakt reński, gwarantujący nienaruszalność granicy między Niemcami a Francją (zob. granica francusko-niemiecka) i Belgią (zob. granica belgijsko-niemiecka), przy czym Wielka Brytania i Włochy miały w razie agresji ze strony Niemiec lub Francji udzielić pomocy stronie napadniętej. Równocześnie strony wyrzekały się agresji wobec siebie. Udział Belgii oznaczał, że państwo to zrzekało się swego dawnego statusu neutralności.

Ponadto podpisano cztery układy arbitrażowe, które Niemcy zawarły z Francją, Belgią, Polską i Czechosłowacją, oraz dwa układy gwarancji wzajemnej między Francją z jednej a Polską i Czechosłowacją z drugiej strony. Te ostatnie podtrzymywały ważność sojuszów francusko-polskiego i francusko-czechosłowackiego na wypadek dokonania agresji przez Niemcy. Niemcy nie zgodziły się na to, by wzmianka o tych układach znalazła się w tekście paktu reńskiego.

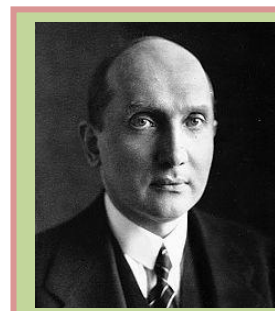
a. sygnatariusze: Belgia, Francja, Wielka Brytania, Włochy i Niemcy

b. traktatowa gwarancja tylko zachodnich granic Niemiec

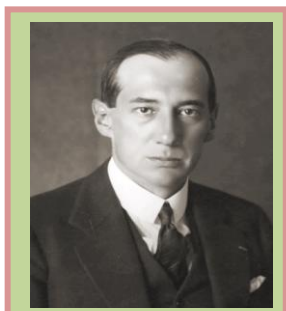
5. Założenia polityki zagranicznej Józefa Piłsudskiego

➤ ministrowie spraw zagranicznych po zamachu majowym

- August Zalewski
- Józef Beck

August Zalewski

Józef Beck

➤ polityka prometejska – polityka wspierania antykomunistycznych grup narodowościowych na terenie ZSRR

Polityka prometejska - **inaczej prometeizm**; ruch polityczny w Europie w okresie międzywojennym (1921 -1939) skierowany przeciwko ZSRR, mający na celu doprowadzenie do przemian niepodległościowych wewnątrz tego państwa, dokonanych przez narody, którym w latach 1918–1921 narzucono siłą system radziecki i w efekcie do rozsadzenia ZSRR na niepodległe państwa narodowe. Ruch prometejski koordynował i wspierał materialnie w latach 1921–1939 działania niektórych rządów emigracyjnych i organizacji niepodległościowych narodów podbitych przez Rosję Sowiecką w latach 1918-1921.

➤ dążenie do realizacji idei „Międzrzeczca” – budowa pod przewodnictwem Polski federacji państw Europy Środkowej

Idea międzymorza - również polityka; idea polityczna wysuwana przez Józefa Piłsudskiego przed I wojną światową. Do Międzymorza miały należeć kraje między morzami Adriatyckim, Bałtykiem a Czarnym (Morza "ABC"). Miało to być łącznie 11 państw.

II. POLITYKA RÓWNOWAGI

W 1932 r. ministrem spraw zagranicznych został pułkownik Józef Beck. W polskiej polityce zagranicznej dominowała zasada **utrzymania równorzędnych stosunków z Niemcami i ZSRR**, do której Józef Piłsudski przywiązywał dużą wagę. Jego idea była bowiem osiągnięcie równowagi politycznej w stosunkach z obu wielkimi sąsiadami, a jednocześnie zachowanie wobec nich dystansu.

W stosunku do pozostałych sąsiadów należało:

- dążyć do unormowania stosunków z Litwą,
- odzyskać w 1920 r. Zaolzie,
- nie dopuścić do włączenia Wolnego Miasta Gdańska do Rzeszy.

Realizując politykę równowagi i korzystając z zagrożenia japońskiego na Dalekim Wschodzie Beck doprowadził do podpisania paktu o nieagresji z ZSRR.

KALENDARIUM WYDARZEŃ POLITYCZNYCH

25 lipca **1932 r.** - podpisanie **polsko-radzieckiego paktu o nieagresji** na 3 lata, w 1934 r. przedłużono go na 10 lat.

26 stycznia **1934 r.** - zawarcie na **10 lat polsko-niemieckiej deklaracji** o niestosowaniu siły we wzajemnych stosunkach.

1936 r. - **odnowienie sojuszu z Francją**, państwa miały się konsultować w kwestii obrony, a Francja udzieliła Polsce pożyczki na cele obronne w wysokości 2 mld franków.

17 marca **1938 r.** - **ultimatum rządu polskiego wobec Litwy** - żądanie nawiązania stosunków dyplomatycznych. Rząd Litwy przyjął je i wznowiono stosunki dyplomatyczne.

30 września **1938 r.** - wystosowanie przez rząd **polski ultimatum do Czechosłowacji**, żądanie zwrotu Zaolzia, co wywarło negatywne wrażenie na arenie międzynarodowej. Akcja polska zbiegła się z wkroczeniem wojsk niemieckich na tereny Sudetów. 2 października wojska polskie wkroczyły na Zaolzie, zaogniło to konflikt polsko-czeski.

Listopad **1938 r.** - złożenie przez ministra spraw zagranicznych Niemiec, Joachima von Ribbentropa, propozycji zawarcia **polsko-niemieckiego paktu o nieagresji na 25 lat, jednak pod warunkami:**

- **zgoda Polski na włączenie Gdańska do Rzeszy,**
- **budowa eksterytorialnej (wyłączonej spod władzy polskiej) szosy i linii kolejowej przez polskie Pomorze, między Niemcami a Prusami Wschodnimi.**